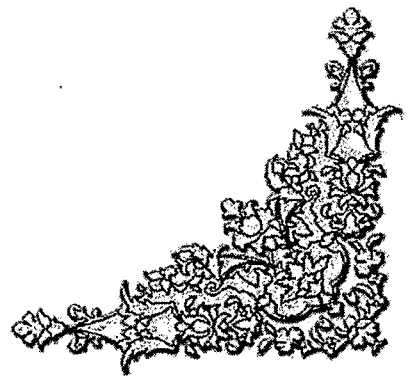
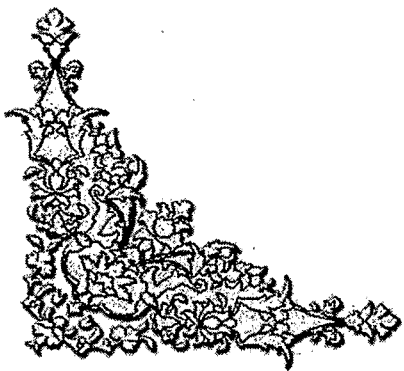

كَلَامُ الْفَلَا

1.0.100

۸۷/۱/۱۰ ۴۷۷۸
۷/۱۱/۲۰

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده علوم اجتماعی

گروه جامعه شناسی

پایان نامه

(جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد جامعه شناسی)

عنوان:

عوامل موثر بر اعتماد سیاسی به حکومت

(در بین جوانان دانشجوی دانشگاه صنعتی شریف تهران)

استاد راهنما:

دکتر ابوتراب طالبی

استاد مشاور:

دکتر محمد سعید ذکایی

نگارش:

سیامک حیدری

۱۳۸۷ / ۱ / ۲۰

شهریور ۱۳۸۷

۱۰۰۱۳۹

پیشگفتار:

بنام خداوند بخشنده مهربان

حمد و سپاس بی پایان ایزدمنان را که مرا همواره در تمام مراحل زندگی و تحصیل و بخصوص تدوین این پایان نامه یاری نمود.

بدین وسیله بر خود واجب می دانم که از کلیه معلمان و اساتید گرامی خویش در طول تحصیلاتم سپاسگذاری نمایم. همچنین شایسته است که از اساتید گرانقدر جناب آقای دکتر ابوتراب طالبی، استاد محترم راهنما و جناب آقای دکتر محمد سعید ذکایی، استاد محترم مشاور که قبول زحمت فرموده و در کلیه مراحل تهیه و تدوین این رساله مرا از راهنمایی موثر و مفید خود بهره‌مند نمودند و نیز از استاد محترم داور جناب آقای دکتر شریفیان که تقبل زحمت نمودند و داوری این رساله را برعهده گرفتند صمیمانه تقدیر و تشکر به عمل آورم.

از پدر و مادرم نیز بسیار ممنونم، که هر کجا، هر زمان و هر چه باشم چیزی نیستم جز ثمره تلاش و زحمت بیدریغ شان و تمام آرزویم چیزی نیست جز رضایت و آرامش خاطر آنها. همچنین از خواهران و برادرانم بسیار ممنونم که همیشه مشوق و کمک حال من بوده‌اند.

همچنین فرصت را غنیمت می شمارم و از این طریق از آقایان روح الله فلاحی و سیاوش فاطمی نیا که در راه انجام این تحقیق به اینجانب کمک بسیار نمودند و علاوه بر این از دوستان عزیز هم اتاقی خویش آقایان ابوذر رحیمی، فیروز راهرو زرگر و امیر فرخ وندی که در امر پرسش‌گری و جمع‌آوری داده‌ها تقبل زحمت نموده و در طول تحقیق نیز مرا تحمل نمودند کمال تشکر را دارم. همچنین لطف فراوان خانم سیده ارمغان سقراط را در به ثمر نشستن و تدوین این پایان نامه هیچگاه فراموش نمی‌کنم و از او کمال تشکر و قدردانی می‌نمایم.

در پایان برای تمامی این عزیزان آرزوی سلامت، سعادت، بهروزی و سرفرازی دارم.

پاینده و آباد باشی ای ایران

سیامک حیدری

چکیده:

هدف این تحقیق بررسی تأثیر عوامل موثر بر اعتماد سیاسی به حکومت در میان جوانان دانشجوی (مورد دانشگاه صنعتی شریف) می باشد. در این رساله ابتدا به تحقیقات داخلی و خارجی پرداخته و در فصل دوم تحقیق پس از بررسی مفاهیم اساسی تحقیق چون سرمایه اجتماعی، اعتماد، اعتماد سیاسی، مشروعیت، حکومت به نظریات موجود پیرامون اعتماد و اعتماد سیاسی پرداختیم. نظر به اینکه تئوری های موجود هر کدام متغیر خاصی را عمده کرده و ابعادی را تبیین نموده اند و از آنجاییکه یک نظریه و یا چشم انداز نمی تواند تبیین جامعی از واقعیت پیچیده اجتماعی ارائه دهد، بنابراین از سوی محقق یک دیدگاه ترکیبی جهت غنای نظری و فهم عوامل اجتماعی موثر بر میزان اعتماد سیاسی دانشجویان به حکومت اتخاذ گردید. در این راستا چارچوب نظری تحقیق بر اساس تلفیق تئوریهایی چون: تئوریهای سطح کلان اعتماد چون، ماکس وبر، اینگلهارت، و پارسونز با تئوریهای تلفیقی (تلفیق بین سطح خرد/ کلان) همچون تئوریهای هابرماس و گیدنز و بوردیو انجام پذیرفت.

جمعیت نمونه این تحقیق از میان دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاه صنعتی شریف شهر تهران با روش نمونه گیری طبقه ای متناسب به تعداد ۳۸۰ نفر انتخاب شده است.

یافته های حاصل از تجزیه و تحلیل دومتغیره پژوهش حاضر بیانگر این است که متغیرهای دینداری، ارزشهای مادی، ارزشهای فرامادی و سن پاسخگویان با اعتماد سیاسی به حکومت رابطه معناداری داشته اند. در تجزیه و تحلیل چند متغیره نیز که با استفاده از روش مرحله به مرحله انجام گرفته است، ارتباط متغیرهای مستقل با هر کدام از شاخص ها مورد بررسی قرار گرفت. در مورد میزان اعتماد سیاسی به حکومت نتایج نشان دهنده آن است که از بین متغیرهای مستقل به ترتیب تنها دو متغیر دینداری و ارزشهای مادی بیشترین سهم را در پیش بینی واریانس متغیر وابسته (اعتماد سیاسی به حکومت) داشته اند.

کلمات کلیدی:

۱- سرمایه اجتماعی ۲- اعتماد ۳- اعتماد سیاسی ۴- مشروعیت ۵- حکومت ۶- عام گرایی ۷- مشارکت در انجمن های غیر دولتی ۸- ارزشهای مادی و غیر مادی ۹- دینداری

فهرست

**فهرست موضوعی، جداول،
اشکال و نمودارها**

فهرست مطالب

فصل اول - کلیات تحقیق

۱-۱- طرح مسئله.....	۶
۲-۱- اهداف تحقیق.....	۹
۳-۱- ضرورت و اهمیت موضوع.....	۱۰
۴-۱- مروری بر تحقیقات پیشین.....	۱۴
۱-۴-۱- تحقیقات داخلی مربوط به اعتماد اجتماعی و اعتماد سیاسی به حکومت.....	۱۴
۱-۴-۱-۱- تحقیقات داخلی مربوط به اعتماد اجتماعی به صورت عام.....	۱۴
۱-۴-۱-۲- تحقیقات داخلی مربوط به اعتماد سیاسی به حکومت به صورت خاص.....	۱۷
۲-۴-۱- تحقیقات خارجی مربوط به اعتماد سیاسی به حکومت به صورت خاص.....	۲۴
۱-۴-۳- خلاصه و جمع بندی تحقیقات پیشین در زمینه اعتماد و اعتماد سیاسی.....	۳۰

فصل دوم: مبانی نظری تحقیق

۱-۲- چارچوب مفهومی تحقیق.....	۳۸
۱-۱-۲- سرمایه اجتماعی.....	۳۸
۲-۱-۲- اعتماد.....	۴۱
۱-۲-۱-۲- معنی لغوی اعتماد.....	۴۱
۲-۲-۱-۲- تعریف اعتماد از نظر صاحب نظران مختلف.....	۴۱
۲-۲-۱-۲- ابعاد اعتماد.....	۴۶
۲-۲-۱-۲- اعتماد به عنوان یک مسئله جامعه شناختی.....	۴۷
۳-۱-۲- اعتماد سیاسی.....	۵۰
۱-۳-۱-۲- فضای مفهومی اعتماد سیاسی.....	۵۰
۲-۳-۱-۲- تعریف اعتماد سیاسی.....	۵۲
۳-۳-۱-۲- سطوح مختلف کاهش اعتماد سیاسی.....	۵۳
۴-۱-۲- مشروعیت.....	۵۵
۱-۴-۱-۲- فضای مفهومی مشروعیت.....	۵۵
۲-۴-۱-۲- شاخص های مشروعیت.....	۵۵
۳-۴-۱-۲- سطوح مختلف مشروعیت.....	۵۶

- ۵۷..... ۱-۲-۴-۳-۱- تحلیل مشروعیت در سطح کلان.....
- ۵۸..... ۱-۲-۴-۳-۲- تحلیل مشروعیت در سطح خرد.....
- ۶۰..... ۱-۲-۵-۱- فضای مفهومی حکومت.....
- ۶۱..... ۱-۲-۵-۱- جمع بندی.....
- ۶۲..... ۲-۲- مبانی نظری تحقیق.....
- ۶۳..... ۱-۲-۲- دیدگاه های سطح کلان اعتماد در نظریه های جامعه شناسی کلاسیک.....
- ۶۳..... ۱-۲-۱-۱- اسپنسر.....
- ۶۵..... ۲-۱-۲-۲- تونیس.....
- ۶۸..... ۲-۲-۱-۳- آلکسی دو توکویل.....
- ۷۰..... ۲-۲-۱-۴- دورکیم.....
- ۷۵..... ۲-۲-۱-۵- زیمل.....
- ۷۸..... ۲-۱-۶-۱- ویر.....
- ۸۳..... ۲-۲-۲- دیدگاه های سطح کلان اعتماد در نظریه های جامعه شناسی و سیاسی معاصر.....
- ۸۳..... ۲-۲-۱-۱- پارسونز.....
- ۸۹..... ۲-۲-۲-۲- ساموئل هانتینگتون.....
- ۹۰..... ۲-۲-۳- فوکویاما.....
- ۹۳..... ۲-۲-۴-۴- پتر زتومکا.....
- ۹۸..... ۲-۲-۵-۵- کلاوس اوفه.....
- ۱۰۱..... ۲-۲-۶-۶- دارن دورف.....
- ۱۰۰..... ۲-۲-۷-۷- پاتنام.....
- ۱۰۴..... ۲-۲-۸-۸- اینگلهارت.....
- ۱۰۸..... ۲-۲-۹-۹- گابریل آلموند.....
- ۱۰۹..... ۲-۲-۳-۳- دیدگاه های تلفیقی.....
- ۱۰۹..... ۲-۲-۳-۱-۱- بوردیو.....
- ۱۱۳..... ۲-۲-۳-۲- گیدنز.....
- ۱۲۰..... ۲-۲-۳-۳- کلمن.....
- ۱۲۴..... ۲-۲-۳-۴- هایرماس.....
- ۱۲۷..... ۲-۲-۴- خلاصه و جمع بندی مبانی نظری.....
- ۱۳۶..... ۲-۲-۵- چارچوب نظری تحقیق.....

- ۱۴۲ ..... ۶-۲-۲ مدل نظری تحقیق
- ۱۴۳ ..... ۷-۲-۲ مدل فرضی تحقیق
- ۱۴۴ ..... ۸-۲-۲ سوالها یا فرضیه های اصلی تحقیق

فصل سوم : روش شناسی تحقیق

- ۱۴۶ ..... ۱-۳ مقدمه
- ۱۴۶ ..... ۲-۳ روش تحقیق
- ۱۴۷ ..... ۳-۳ تعاریف نظری و عملیاتی متغیرها
- ۱۴۷ ..... ۱-۳-۳ تعریف نظری و عملیاتی متغیر وابسته (اعتماد سیاسی به حکومت)
- ۱۵۰ ..... ۲-۳-۳ تعاریف نظری و عملیاتی متغیرهای مستقل
- ۱۵۶ ..... ۳-۳-۳ تعاریف نظری و عملیاتی متغیرهای فرعی
- ۱۶۰ ..... ۴-۳ پایایی یا اعتماد و روایی یا اعتبار ابزار جمع آوری اطلاعات
- ۱۶۱ ..... ۵-۳ روش و ابزار جمع آوری اطلاعات
- ۱۶۱ ..... ۶-۳ جامعه آماری پژوهش
- ۱۶۲ ..... ۷-۳ روش نمونه گیری یا فرمول و برآورد حجم نمونه
- ۱۶۴ ..... ۸-۳ فنون مورد استفاده در تجزیه و تحلیل اطلاعات

فصل چهارم : یافته های تحقیق

- ۱۶۶ ..... ۱-۴ مقدمه
- ۱۶۶ ..... ۲-۴ توصیف داده ها
- ۱۸۴ ..... ۳-۴ تحلیل دو متغیره و آزمون فرضیه های تحقیق
- ۱۸۸ ..... ۴-۴ تحلیل چند متغیره و آزمون فرضیه های تحقیق
- ۱۸۸ ..... ۱-۴-۴ تحلیل و پردازش مدل از طریق رگرسیون چند متغیره

فصل پنجم: نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات

- ۱۹۲ ..... ۱-۵ نتیجه گیری
- ۱۹۳ ..... ۲-۵ پیشنهادات
- ۱۹۳ ..... ۱-۲-۵ پیشنهادات عملی
- ۱۹۵ ..... ۲-۲-۵ پیشنهادات پژوهشی

فهرست جداول

- جدول ۱-۱- خلاصه تحقیقات داخلی به صورت عام و کلی در زمینه اعتماد ۳۴
- جدول ۲-۱- خلاصه تحقیقات داخلی به صورت خاص در زمینه اعتماد سیاسی ۳۵
- جدول ۳-۱- خلاصه تحقیقات خارجی انجام شده در خصوص اعتماد سیاسی ۳۶
- جدول ۴-۲- جدول رابطه فرضیه های تحقیق و چارچوب نظری ۱۴۱
- جدول ۵-۳- ضریب پایایی مقیاس ها در پرسشنامه نهایی ۱۶۱
- جدول ۶-۳- جمعیت کل هر دانشکده به تفکیک جنس در مقطع کارشناسی ۱۶۲
- جدول ۷-۳- حجم نمونه و تعداد پرسشنامه به تفکیک جنس برای هر دانشکده ۱۶۳
- جدول ۸-۴- توزیع جمعیت مورد مطالعه بر حسب نوع جنس و وضعیت تأهل پاسخگویان ۱۶۷
- جدول ۹-۴- آماره های مربوط به سن ۱۶۸
- جدول ۱۰-۴- توزیع پاسخگویان بر حسب پایگاه اقتصادی و اجتماعی ۱۶۹
- جدول ۱۱-۴- آماره های مربوط به پایگاه اقتصادی و اجتماعی دانشجویان ۱۷۰
- جدول ۱۲-۴- توزیع پاسخگویان بر حسب میزان اعتماد به نظام سیاسی ۱۷۱
- جدول ۱۳-۴- آماره های مربوط به بعد اعتماد به نظام سیاسی ۱۷۱
- جدول ۱۴-۴- توزیع پاسخگویان بر حسب اعتماد به کنشگران سیاسی ۱۷۲
- جدول ۱۵-۴- آماره های مربوط به اعتماد به کنشگران سیاسی ۱۷۳
- جدول ۱۶-۴- توزیع پاسخگویان بر حسب اعتماد به نهادهای سیاسی ۱۷۳
- جدول ۱۷-۴- آماره های مربوط به اعتماد به نهادهای سیاسی ۱۷۴
- جدول ۱۸-۴- توزیع پاسخگویان بر حسب اعتماد سیاسی به حکومت ۱۷۴
- جدول ۱۹-۴- آماره های مربوط به شاخص اعتماد سیاسی به حکومت ۱۷۵
- جدول ۲۰-۴- توزیع پاسخگویان بر حسب میزان استفاده از رسانه ها ۱۷۶
- جدول ۲۱-۴- آماره های مربوط به میزان استفاده از رسانه ها ۱۷۶
- جدول ۲۲-۴- توزیع پاسخگویان بر حسب میزان دینداری ۱۷۷
- جدول ۲۳-۴- آماره های مربوط به میزان دینداری دانشجویان ۱۷۸
- جدول ۲۴-۴- توزیع پاسخگویان بر حسب میزان عام گرایی ۱۷۸
- جدول ۲۵-۴- آماره ههی مربوط به میزان عام گرایی ۱۷۹

- جدول ۴-۲۶- توزیع پاسخگویان بر حسب میزان مشارکت در انجمن های غیر دولتی ۱۷۹
- جدول ۴-۲۷- آماره های مربوط به میزان مشارکت در انجمن های غیر دولتی ۱۸۰
- جدول ۴-۲۸- توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ به هر یک از گویه های مربوط به ارزشهای فرامادی... ۱۸۱
- جدول ۴-۲۹- آماره های مربوط به درجه اهمیت ارزش های مادی ۱۸۲
- جدول ۴-۳۰- توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ به هر یک از گویه های مربوط به ارزشهای فرامادی... ۱۸۳
- جدول ۴-۳۱- آماره های مربوط به درجه اهمیت ارزش های فرامادی ۱۸۳
- جدول ۴-۳۲- ماتریس ضرایب همبستگی بین متغیرهای اصلی تحقیق..... ۱۸۴
- جدول ۴-۳۳- مدل رگرسیون چند متغیره برای تبیین اعتماد سیاسی به حکومت ۱۸۹
- جدول ۴-۳۴- شاخص ها و آماره های تحلیل رگرسیون..... ۱۸۹

فهرست اشکال

- شکل ۱-۲- حوزه های سرمایه اجتماعی..... ۴۰
- شکل ۲-۲- ابعاد اعتماد سیاسی ۵۲
- شکل ۳-۲- رابطه بین نظام سیاسی و شهروندی با مشروعیت سیاسی..... ۵۷
- شکل ۴-۲- مدل تحلیل مشروعیت در سطح خرد ۵۸

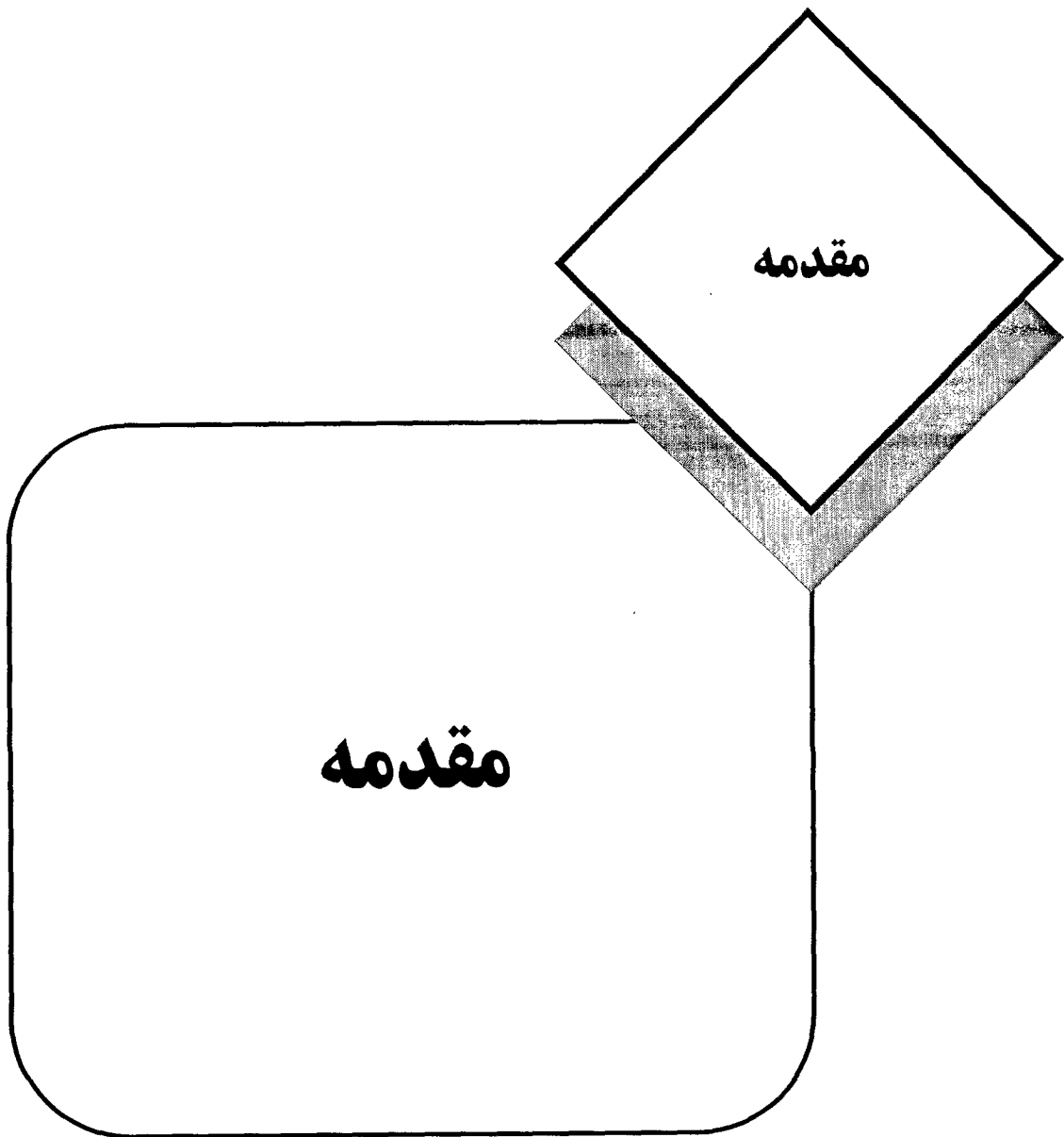
فهرست نمودارها

- نمودار ۴-۱- توزیع سن دانشجویان به همراه خط منحنی نرمال ۱۶۹
- نمودار ۴-۲- نمودار میله ای مربوط به پایگاه اقتصادی اجتماعی دانشجویان..... ۱۶۹
- نمودار ۴-۳- نمودار میله ای مربوط به اعتماد به نظام سیاسی ۱۷۱
- نمودار ۴-۴- نمودار میله ای مربوط به اعتماد به کنشگران سیاسی ۱۷۲
- نمودار ۴-۵- نمودار میله ای مربوط به اعتماد به نهادهای سیاسی ۱۷۳
- نمودار ۴-۶- نمودار میله ای مربوط به اعتماد سیاسی به حکومت..... ۱۷۵
- نمودار ۴-۷- نمودار میله ای مربوط به میزان دینداری ۱۷۷
- نمودار ۴-۸- نمودار میله ای مربوط به عام گرایی ۱۷۸
- نمودار ۴-۹- نمودار میله ای مربوط به مشارکت در انجمن های غیر دولتی..... ۱۸۰
- نمودار ۴-۱۰- نمودار توزیع ارزش های مادی به همراه خط منحنی نرمال ۱۸۲
- نمودار ۴-۱۱- نمودار توزیع پایگاه ارزش های فرامادی به همراه خط منحنی نرمال..... ۱۸۴

۱۹۰.....	نمودار ۴-۱۲- مدل تحلیل مسیر
۱۹۷.....	منابع
۲۰۳.....	ضمایم

فصل اول

کلیات تحقیق

به پدرم که اسوه رنج و زحمت است

و

به مادرم که اسوه تحمل و مهربانی است

و

به تمام کسانی که آنها را دوست داشته و دارم

۱-۱- طرح مسئله:

سرمایه اجتماعی به عنوان بخشی از ساختار اجتماعی شامل، ارزشها، هنجارها، سمبلها، اطلاعات، تعهدات و اعتماد اجتماعی است. سرمایه اجتماعی منابعی را در اختیار کنشگران قرار می دهد تا به برقراری روابط اجتماعی بپردازند.

بنابراین مناسبات گوناگونی که افراد در روابط متقابل خود با دیگران ایجاد می کنند نیازمند اعتماد متقابل میان کنشگران است. در واقع در هر رابطه اجتماعی چه در قالب روابط اعضای یک گروه کوچک دوستانه و یا یک گروه نخستین و چه در میان اعضای که مواضع گوناگونی را در جامعه اشغال کرده اند این ویژگی، کم و بیش مفروض است و تصور رابطه یا تعاملات اجتماعی بدون وجود حداقلی از اعتماد متقابل غیر قابل فرض است. بنابراین اعتماد در همه روابط می تواند وجود داشته باشد و کارکرد اعتماد این است که روابط را تسهیل و دوام آنرا بیشتر می کند و با حضور اعتماد در روابط، دوام و بقای روابط بیشتر و ایجاد آن روابط آسانتر خواهد بود. همچنین اعتماد مهمترین انگیزه ای است که افراد را به داشتن ارتباطات دو سویه یا چند سویه تشویق می کند. حتی بسیاری از اندیشمندان اجتماعی اعتماد را حسی می دانند که منجر به تعاون و همکاری می شود و فقط در این حالت است که انسان در عین تفاوت ها قادر به حل مشکلات خواهد بود.

از طرف دیگر باید عنوان کرد که اعتماد اجتماعی چیزی نیست که به سادگی یا به اجبار بر چهره روابط و تعاملات اجتماعی بنشیند و رنگ بگیرد، بلکه انسان ها از روی تمایل و علاقه به مشارکت و انگیزه به ادامه موفقیت آمیز فعالیت های مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و حتی سیاسی خود است که لایه ای از اعتماد را خمیر مایه روابط و تعاملات اجتماعی خود می کنند. بنابراین « اعتماد » خود یکی از عناصر نظم اجتماعی است، نظمی که روابط، مناسبات، اعمال، رفتار، کنشهای کنشگران را پیش بینی پذیر، الگومند و قاعده مند می سازد که هم در گروههای بزرگ می تواند وجود داشته باشد و هم در مورد نقش های اجتماعی و یا حتی در زبان، سمبلها، اخلاق، کاربرد آنها مطرح باشد و در هر رابطه ای و در هر گروهی می تواند شدت و ضعف داشته باشد. به عبارت دیگر در بعضی گروهها یا روابط ممکن است میزان اعتماد بیشتر یا کمتر باشد.

از این میان، یکی از عرصه ها یی که مسئله اعتماد در آن مطرح است، عرصه روابط مردم و حکومت است. وجود اعتماد در این بخش روابط را تسهیل و باعث دوام و بقای آن می شود. بنابراین می توانیم عنوان کنیم که اعتماد کردن هم برای اعتماد کننده و هم برای اعتماد شونده می تواند منافی داشته

باشد که در همین رابطه برای مردمی که اعتماد می کنند می توان مواهبی چون: برقراری و برخورداری از امنیت، برخورداری از مواهب نظم، منافع مستقیم یا غیر مستقیم اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، ارتباط همیشگی و عدم جدایی از حکومت و ارائه پیشنهادات و نظرات در زمینه بهبود هر چه بهتر امور مختلف را برشمرد و برای اعتماد شونده هم این اعتماد می تواند مواهبی از قبیل: دوام و بقای حکومت بدون توسل به زور و خشونت، رضایت مردم، حساب کردن روی حمایت مردم در تصمیمات حساس حکومتی، اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی داشته باشد. در واقع اعتماد رضایت را جایگزین سرکوب و زور می کند و حکومتی که به نحوی اعتماد مردم را جلب کرده باشد، چندان نیازی به کاربرد زور و خشونت ندارد و مردم نیز اعتماد خود را نزد حکومت سرمایه گذاری می کنند.

بنابراین اعتماد یک کالای اجتماعی مانند هوا است که باید حفظ شود چرا که اگر مخدوش گردد جامعه به عنوان یک کلیت متضرر شده و روی به اضمحلال خواهد گذاشت. به همین خاطر افول اعتماد یکی از مشکلات و مسائل محوری در سیاست نوین حکومت ها در کشورهای مختلف است (Bock 53 : 2001).

سیاری از اندیشمندان سیاسی نیز به افول بسیار شدید اعتماد نسبت به دولتها از دهه ۱۹۵۰ و اوایل دهه ۱۹۶۰ تا به امروز در اکثر کشورهای پیشرفته اشاره کرده اند. (Crig , 1996) که روند کاهش اعتماد عمومی علاوه بر کشورهای پیشرفته، سایر کشورهای جهان از جمله کشورهای جهان سوم را نیز در بر گرفته است (Rotella , 1996 : 20).

در ایران نیز اعتماد سیاسی از اول انقلاب تا به حال در نوسان بوده است و اغلب رو به کاهش داشته است و نتایج تحقیقات نشان می دهد که اعتماد سیاسی که در سال ۱۳۶۵ به ۸۱٪ رسیده بود در سال ۱۳۷۳ به ۱۰/۲٪ رسید. (ملک پور، ۱۳۸۱، ص ۱۳۵) و در سال ۱۳۷۴ نیز ۸۱٪ مردم تهران کمتر به وعده های مسئولین اعتماد داشتند (صفدری، ۱۳۷۴، ص ۱۴۵) و همچنین تحقیقات نشان می دهد که میانگین اعتماد سیاسی به مسئولان در سه شهر تهران، مشهد، و یزد که در سال ۱۳۷۹ ۳۸/۷٪ بود (یوسفی، ۱۳۷۹) در سال ۱۳۸۱، ۸۲/۴٪ مردم احساس می کردند که مسئولان قوانین را رعایت نمی کنند (کوثری، ۱۳۸۱، ص ۱۵۶).

بنابراین بی تردید می توان عنوان نمود که اعتماد سیاسی یکی از ارکان حاکمیت هر نظام سیاسی و مبنای مشروعیت آن است و مخدوش شدن آن در بلند مدت بنیان هر نظامی را متزلزل خواهد کرد و از این میان جوانان دانشجو که در جامعه فعلی ایران جایگاه مهمی را اشغال کرده اند، شناخت اعتماد و بخصوص اعتماد سیاسی به حکومت در میان آنان از اهمیت ویژه ای برخوردار است. زیرا آینده ایران به نقش و حضور پر رنگ آنان در عرصه های مختلف سیاسی، اجتماعی و فرهنگی بستگی دارد و عامل اعتماد سیاسی به حکومت از جانب این قشر و شناخت عوامل موثر بر آن می تواند وسیله ای باشد برای

ضمانت انجام انواع سیاستهای حکومتی و اجتماعی، و در توسعه جامعه فعلی ایران نقشی اساسی ایفا نماید و زمینه های همبستگی ملی و اجتماعی را نیز فراهم نماید.

بطور مثال در ایران، دولت در زمینه خود اشتغالی جوانان و فراهم نمودن بسترهایی برای رفع بی کاری جوانان سالهاست که بودجه های کلانی را به این قضیه اختصاص می دهد، ولی در طی این چند سال موفقیت چشم گیری حاصل نشده است زیرا اعتماد افراد به طرح های اشتغال زایی، همیشه بطور مستقیم یا غیر مستقیم، تحت تاثیر اعتماد کلی آنها به حکومت در جهت پابندی دولت به وعدها و ضمانتهای اجرایی پایدار آن قرار گرفته است. حتی در زمینه سرمایه گذاری های خرد که توسط مردم صورت می گیرد نیز می توان عامل اعتماد سیاسی به حکومت را مشاهده کرد.

یا مورد دیگری که در این زمینه می توان به آن اشاره کرد خصوصی سازی است که از آن به عنوان "کم اقبالی جامعه نسبت به خصوصی سازی" یاد می شود که معمولاً می توان آنرا نتیجه ذهنیت منفی و کم اعتمادی نسبت به برنامه ها یا سیاست های خصوصی سازی و بد بینی نسبت به تدابیر مسئولان فعال در این بخش دانست. زیرا بسیاری از افراد و حتی روشنفکران و نخبگان فرهنگی، خصوصی سازی را مترادف با "رها سازی" "خیانت" "از هم گسیختگی نظام اقتصادی" "پول در جیب خواص ریختن" و بیکاری کارگران می دانند. بنابراین دولت (مجری سیاست) در ابتدا باید اعتماد عمومی را نسبت به اجرای این برنامه جلب کند. در کل می توان عنوان کرد که اعتبار سیاست خصوصی سازی تا اندازه زیادی به تلاش دولت در مسیر جلب همکاری و مشارکت عمومی در اجرای موفقیت آمیز این برنامه ها باز می گردد. حتی در زمینه مشارکت سیاسی آحاد مردم و شرکت اقلیتهای قومی و مذهبی، وجود اعتماد افراد به حکومت همیشه تعیین کننده ترین عامل برای حضور مردم در صحنه های مختلف مشارکت سیاسی اجتماعی بوده است.

در ایران حکومت همیشه کوشیده است که معمولاً با دو عامل ایدئولوژی های دینی و مذهبی و برآوردن نیازهای فوری مردم در زمینه های اقتصادی اعتماد سیاسی به حکومت را تقویت کند، ولی باید عنوان کرد که حکومت همیشه غافل از این موضوع بوده است که در شرایط فعلی حاکم بر جامعه ایران اعتماد و اعتماد به حکومت دیگر شاید، کمتر توسط این دو عامل تعیین گردد و ممکن است عواملی در جامعه شکل گرفته باشد که اعتماد توسط آنها دگرگونی و جهت یابد، که این قضیه در مورد جوانان و بخصوص جوانان دانشجویی که مرکز شدیدترین تحولات در یک جامعه می باشند، شناخت الگوهای جدید و عوامل دیگری که اعتماد سیاسی آنها به حکومت را تحت تاثیر قرار می دهد بسیار اهمیت دارد. بنابراین عوامل مختلفی را می توان ذکر کرد که به صورت مستقیم یا غیر مستقیم با اعتماد و اعتماد سیاسی به حکومت رابطه دارند، ولی شناخت اثر گذارترین این عوامل و تفکیک هر کدام از آنها بنا بر میزان تاثیرگذاریشان بر اقبال مختلف و بخصوص بر جوانان (و جوانان دانشجویی) بسیار حائز اهمیت

است. بر این اساس با توجه به نقش پر اهمیتی که اعتماد سیاسی به حکومت برای یک جامعه می تواند داشته باشد نحدیق حاضر در پی پاسخ به این پرسش است که: عوامل موثر بر اعتماد سیاسی به حکومت در میان جوانان (دانشجو) چیست؟ و چرا؟

یا به عبارت دیگر عوامل مختلف تاثیر گذار بر اعتماد سیاسی به حکومت در میان جوانان (دانشجو) چیست و هر کدام از این عوامل چگونه و تا چه میزان بر اعتماد سیاسی به حکومت در میان آنان تاثیر گذار است؟

۱-۲- اهداف تحقیق:

هدف اصلی این تحقیق شناخت عوامل اثر گذار بر میزان اعتماد سیاسی به حکومت در میان جوانان (دانشجویان) است.

همچنین این پژوهش به منظور دستیابی به اهداف فرعی زیر نیز انجام می شود:

- ۱- مشخص کردن میزان اعتماد سیاسی به حکومت (به صورت کلی) در میان جوانان (دانشجویان).
- ۲- مشخص کردن رابطه پایگاه اقتصادی و اجتماعی جوانان (دانشجویان) با میزان اعتماد سیاسی آنها به حکومت.
- ۳- مشخص نمودن رابطه جنسیت جوانان (دانشجویان) با میزان اعتماد سیاسی آنها به حکومت.
- ۴- مشخص کردن رابطه میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی (داخلی و خارجی) توسط جوانان (دانشجویان) با میزان اعتماد سیاسی آنها به حکومت.
- ۵- بررسی ارتباط بین میزان مشارکت جوانان (دانشجویان) در انجمن های غیر دولتی و میزان اعتماد سیاسی آنها به حکومت.
- ۶- بررسی رابطه میزان دینداری جوانان (دانشجویان) با میزان اعتماد سیاسی آنها به حکومت.
- ۷- بررسی رابطه بین اهمیت ارزشهای فرامادی جوانان (دانشجویان) با میزان اعتماد سیاسی آنها به حکومت.
- ۸- بررسی رابطه بین ارزشهای مادی جوانان (دانشجویان) با میزان اعتماد سیاسی آنها به حکومت.
- ۹- بررسی رابطه بین عام گرایی جوانان (دانشجو) با میزان اعتماد سیاسی آنها به حکومت.

۱-۳- ضرورت و اهمیت تحقیق:

به طور کلی اهمیت امر اعتماد که یکی از عناصر اساسی نظم اجتماعی نیز محسوب می گردد، در تعاملات اجتماعی تا بدان حد است که می توانیم بگوییم که اگر اعتماد در میان اعضای یک جامعه وجود نداشته باشد و یا اینکه اندک باشد، تعاملات و روابط میان افراد جامعه از تنظیم خارج می شود و روابط پایدار میان اعضای جامعه کمتر برقرار می شود.

از این میان اعتماد سیاسی به حکومتها، بطور خاص برای توسعه سیاسی و در کل برای توسعه همه جانبه و پایدار از اهمیتی ویژه برخوردار است و مخدوش شدن این اعتماد می تواند زیان و هزینه بسیار سنگینی را برای نظام اداری و در مقیاس وسیعتر بر نظام سیاسی تحمیل کند. لذا با توجه به اینکه کاهش اعتماد (سیاسی) شهروندان به دولت و نهادهای دولتی از بحرانهای جهان امروز است. رخدادهای مختلف وضعیتی را به وجود آورده است که اطمینان به رسانه های جمعی، نهادهای کارگری، موسسات تجاری و کارگزاران دولتی به شدت کاهش یافته و نوعی سوء ظن در روابط شهروندان با دستگاهها و نهادهای حکومتی به وجود آمده است (الوانی، ۱۳۷۹، ص ۷۶).

بنابر این نتایج این پژوهش برای سیاستمداران حاکم و همچنین برای فعالین سیاسی که در حکومت جایگاهی ندارند نیز می تواند قابل استفاده باشد. به عنوان مثال : اعتماد سیاسی به حکومت و بررسی آن می تواند نتایج زیادی برای حکومت و سیاستمداران داشته باشد که می توان به مواردی چون : همراه کردن مردم با خود در پیشبرد برنامه های مختلف در مبارزات انتخاباتی، در انجام طرحهای ملی و اجتماعی و یا حتی در جذب حمایت آحاد مردم در زمینه تهدیدات خارجی و داخلی از طرف گروههای مختلف اشاره کرد.

شکل گرفتن اعتماد متقابل میان حکومت و مردم یک سری بازده خارجی و یک سری نتایج داخلی نیز دارد که در همین رابطه می توان عنوان کرد که جامعه ای که برخوردار از اعتماد به حکومت میباشد حکومت خود را در معادلات جهانی در طرف برتر می گذارد و ژست بین المللی حکومت معتمد بسیار مقتدرانه ای به خود می گیرد و در نتیجه در تعاملات بین المللی می تواند مقتدرانه برخورد کند. همچنین در بعد داخلی هم، تنش ها جای خود را به آرامش می دهد و بستری برای فعالیت های مورد نیاز مهیا می شود. در نتیجه حکومتی که از سرمایه گرانبهای اعتماد سیاسی در حد بالایی برخوردار است، به دلیل پشتوانه قومی و مردمی، از هیچ بحران و فشار داخلی و خارجی ترس و واهمه ای نخواهد داشت، زیرا مردم به دلیل اعتماد در کنار حکومت با هر گونه مشکلی مقابله خواهد کرد و قدرت های بیگانه نیز در نتیجه همین اعتماد از به خطر انداختن حکومت مردمی ناتوان می مانند. از بعد اجتماعی نیز نبود اعتماد میان دستگاهها و گروهها و جریانها، راندمان کاری آنها را کاهش می دهد و حتی می تواند درگیری های سیاسی اجنماعی و اقتصادی را ناشی از

عدم اعتماد گروهها نسبت به سیاست ها، خط مشی ها و برنامه ها و اهداف یکدیگر دانست که این امر بعضاً به درگیری مستقیم گروهها برای خارج کردن رقیب از میدان می شود.

از سوی دیگر در زمینه اعتماد سیاسی شهروندان به سازمانهای دولتی از جمله به وزارتخانه ها و سازمانهای خدمات عمومی تابعه و دیگر نهادهای سیاسی نیز می توان عنوان کرد که اگر شهروندان به آنها اعتماد و اطمینان داشته باشند، از آنها پشتیبانی کرده و تقاضای خود را از آنها به صورت معقولانه مطرح می کنند. اعتماد مردم از نظر سیاسی در سطح خرد و روانشناختی نیز آنها را به رفع موانع روانشناختی و رفتارهایی که مبتنی بر نفع شخصی است کمک می کند و آنها را ترغیب می کند تا رفتار خود محوری را کنار نهند تا با گفتمان متقابل در جستجوی راه حلهایی برای رفع مشکلات خود بپردازند که به نفع همگان باشد. بنابراین اعتماد در سطح خرد این احساس را که نهادهای سیاسی به طریق منصفانه عمل می کنند و اساساً در پی نتایج اند را تقویت می کند (دانایی فر، ۱۳۸۲).

بنابراین هنگامی که مدیران و کارگذاران امور در سازمانهای دولتی مورد اعتماد شهروندان باشند قادر به استفاده منعطف تر از مهارتها و همینطور آزادی عمل و استقلال خود به منظور افزایش و کارایی و اثر بخشی می شوند. از طرف دیگر نیز اطلاعاتی که برای اتخاذ اقدامات متولیان امور عمومی به طور شفاف به مردم ارائه می شود به بهبود پاسخگویی دولت و افزایش اعتماد عمومی منجر می شود (دانایی فر، ۱۳۸۰).

از این نظر شناسایی عوامل موثر بر اعتماد سیاسی و اجرا و پیاده سازیشان در هر دسته از سازمانها با توجه به نوع ماموریت شان می تواند عواقب و نتایج مثبتی را از جمله:

الف) افزایش علاقه شهروندان به ادامه مسئولیت مدیران

ب) افزایش سرمایه اجتماعی

ج) افزایش حس همکاری شهروندان با دستگاههای دولتی

د) کاهش هزینه های تبادلات و تعاملات مرتبط با اجتماع و سازمانها نظیر هزینه کنترل سلسله مراتبی، قوانین و مقررات دست و پا گیر و سایر موارد مشابه را به همراه داشته باشند.

در نهایت شناسایی عوامل موجد اعتماد سیاسی و اجرا و پیاده سازی آنها توسط مدیران (و مسئولان) در دستگاه دولتی و به طور کلی در بخش عمومی، می تواند بر میزان موفقیت و پیشرفت امور بیفزاید و این در حالی است که عدم شناسایی عوامل اصلی موجد اعتماد سیاسی، توسط مدیران در دستگاهها و بی توجهی به دیدگاههای شهروندان، می تواند اداره سازمانها را با شکست و ناکامی و در نهایت نظام حاکم را با بحران مشروعیت روبرو سازد.

از بعد دیگر نیز عنصر اعتماد و بخصوص اعتماد سیاسی به حکومت بخصوص در شرایط فعلی جامعه ایران که نقش رسانه های ارتباطی و ماهواره ها، سهم بسیار مهمی را در بحران هویت اجتماعی و فرهنگی در میان جامعه و بخصوص در میان جوانان و جوانان دانشجو که کانون اصلی این مسئله را تشکیل می دهند ایفا می نمایند، می تواند پایه و اساس محکمی در جهت ثبات و انسجام ملی و اسلامی کشور که در آن تنوع